

Papinsko vijeće za medije

Etika na internetu

Vatikan 2002.

Dokument Papinskog vijeća za medije
Vatikan, 22. veljače 2002.,
blagdan Katedre sv. Petra.

Prijevod: Informativna katolička agencija

I. Uvod

“Prevrat koji se danas zbiva na području društvenog priopćavanja pretpostavlja nešto više od čisto tehničke revolucije; pretpostavlja, naime, temeljnu preobrazbu elemenata kojima čovjek obuhvaća svijet koji ga okružuje, kojima provjerava svoje zapažanje te mu nalazi izraz. Neprestana raspoloživost slika i predodžbi i njihovo brzo prenošenje, čak od kontinenta do kontinenta, u isti mah djeluje pozitivno i negativno na duševni, moralni i društveni razvitak osoba, na tkivo i djelovanje društava, na razmjenu i komuniciranje između kultura, na razumijevanje i prenošenje vrednota, na svjetonazore, ideologije i religiozna uvjerenja.”¹

Posljednjih je deset godina istinitost tih riječi postala više no ikad prije očita. Danas nije potrebna neka posebno velika mašta da bi se zemlja mogla zamišljati kao globus isprepleten elektronskim prijenosima, kao bučni planet ugniježđen u posvemašnjoj tišini svemira. No doprinosi li to istinskom razvoju čovjeka i pomaže li pojedincima i narodima da budu u skladu sa svojim transcendentnim određenjem? To je temeljno pitanje koje se ovdje postavlja.

Naravno da je iz mnogih razloga odgovor na to pitanje potvrđan. Novi su mediji moćna sredstva odgoja i kulturalnog obogaćivanja, trgovanja i političkog sudjelovanja, dijaloga i razumijevanja među kulturama, i, kao što smo istaknuli u dokumentu koji je priložen ovome², mogu također poslužiti i u vjerske svrhe. Ipak, postoji i druga strana medalje. Društvena obavijesna sredstva, koja mogu biti korištena na dobro osoba i zajednica mogu se također upotrijebiti za izrabljivanje, manipuliranje, dominaciju i korupciju.

2. Od svih dosadašnjih sredstava komunikacije, kao što su telegraf, telefon, radio i televizija, koji su proteklo stoljeće i pol mnogobrojnim osobama progresivno uklanjale barijeru vremena i prostora kao prepreke njihovu uzajamnom komuniciranju, Internet je najnovije i s mnogih gledišta najmoćnije sredstvo. Njegov je utjecaj na pojedinca, narode i međunarodnu zajednicu ogroman i raste iz dana u dan.

U ovom dokumentu želimo izložiti katoličko gledište o Internetu kao polazište za sudjelovanje Crkve u dijalogu s ostalim sektorima društva, osobito s ostalim vjerskim skupinama, o razvoju i korištenju toga divnog tehnološkog sredstva. Internet ima mnoge pozitivne primjene i dobre strane, a obećava i mnogo više, no njegovim se neprimjerenim korištenjem može počinuti i mnogo štete. Hoće li se koristiti za dobro ili na štetu ovisit će u velikoj mjeri o pristupu. U vezi s tim Crkva nudi dva vrlo važna prinosa: svoju zauzetost za dostojanstvo ljudske osobe i svoju dugu baštinu moralne mudrosti.³

3. Kao i kod ostalih medija, u središtu etičkog vrednovanja Interneta su osoba i zajednica osoba. Što se tiče poruke, procesa komuniciranja i ustrojstvenih i sistemskih pitanja u komunikaciji “temeljno je etičko načelo: ljudska osoba i ljudska zajednica svrha su i mjerilo upotrebe društvenih obavijesnih sredstava. Priopćavanje bi trebali raditi ljudi u korist cjelokupnog razvoja drugih ljudi.”⁴

Opće dobro – “to jest skup onih uvjeta društvenog života koji grupama i pojedincima omogućuju da potpuniše i lakše dođu do vlastitog savršenstva”⁵ – pruža drugo korisno načelo za etičko vrednovanje obavijesnih sredstava. Ono bi se moglo cjelovito razumjeti kao skup ciljeva za koje se pripadnici neke zajednice zajednički zalažu i radi čijeg ostvarivanja i podupiranja zajednica i postoji. Dobro pojedinca ovisi o općem dobru njihovih zajednica.

Krepost koja u ljudima budi nagnuće zaštite i promicanja općeg dobra je solidarnost. To nije osjećaj “neke neodređene sućuti ili površnog ganuća” zbog tuđih patnji, već je “čvrsta i postojana odlučnost zauzeti se za opće dobro, to jest za dobro svih i svakoga, jer svi smo mi uistinu za sve odgovorni.”⁶ Posebno danas solidarnost je poprimila jasne i snažne

međunarodne razmjere. O međunarodnom općem dobru treba govoriti i nužno se za njega zauzimati.

4. Međunarodno opće dobro, krepost solidarnosti, revolucija u obavijesnim sredstvima, informatička tehnologija, sve su to stvarnosti koje imaju važnost u procesu globalizacije.

U velikoj mjeri nova tehnologija vodi i podupire globalizaciju, stvarajući stanje u kojem "trgovina i komunikacija više nemaju granice"⁷. To ima neizmjerne velike posljedice. Globalizacija može povećati blagostanje i osnažiti razvoj; nudi prednosti poput "većeg kapaciteta i rasta proizvodnje... većeg jedinstva među narodima... boljeg služenja ljudskoj obitelji."⁸ Ipak, te dobrobiti sve do sada nisu ravnomjerno podijeljene. Neki pojedinci, trgovačka poduzeća i zemlje strahovito su povećale svoje bogatstvo dok su drugi ostali na margini. Cijeli su narodi gotovo potpuno isključeni iz tog procesa, lišeni mjesta u novom svijetu koji nastaje. "Globalizacija, koja je izvršila duboku preobrazbu ekonomskih sustava stvaranjem neslućenih mogućnosti razvoja, dovela je također do toga da su mnogi ljudi ostali na margini tog puta: nezaposlenost u razvijenijim zemljama i krajnje siromaštvo u prevelikom broju zemalja južne hemisfere nastavljaju držati milijune muškaraca i žena daleko od napretka i blagostanja."⁹

Jasno je, bez ikakve sumnje, da su se društva globalizacije na to odlučila potpuno slobodno i da su o tome prethodno dobro obaviještena. Međutim "mnoge osobe, osobito one koje su u nepovoljnijem položaju, doživljavaju je prije kao nešto što im je silom nametnuto nego kao proces u kojem mogu djelatno sudjelovati."¹⁰

U mnogim dijelovima svijeta globalizacija potiče brze i sveobuhvatne društvene promjene. To nije samo ekonomski proces već i kulturalni i ima kako pozitivne tako i negativne vidike. "Oni koji su joj podložni često globalizaciju promatraju kao razornu poplavu koja prijete društvenim normama koje su ih štatile i kulturalna uporišta koja su im pružala životno usmjerenje... Promjene u tehnologiji i radnim odnosima previše brzo nadiru da bi kulture mogle ići ukorak s njima."¹¹

5. Jedna od glavnih posljedica tog unošenja nereda u norme posljednjih je godina predstavljao prijelaz moći iz nacionalnih država u multinacionalne korporacije. Važno je pomoći i potaknuti te korporacije da vlastitu moć stave u službu dobra čovječanstva. U tom je pogledu nužna veća komunikacija i dijalog kako uzajamno tako i sa zainteresiranim tijelima poput Crkve.

Korištenje nove informatičke tehnologije i Interneta mora biti oblikovano i usmjeravano odlučnim zauzimanjem za odjelotvorenje solidarnosti u službi općeg dobra u narodima i među njima. Ta tehnologija može biti sredstvo za rješavanje čovjekovih problema, putem promicanja cjelovitog razvoja osoba i stvaranjem svijeta u kojem će vladati pravda, mir i ljubav. Kako je, prije više od trideset godina, istaknuo pastoralni naputak uputa o sredstvima društvenog priopćavanja "Communio et progressio" mediji su kadri učiniti da svi ljudi, gdje god da se nalazili, "postaju dionici napora i teškoća koje muče ne samo svakoga od njih već i sav ljudski rod."¹²

To je začuđujuća vizija. Internet može pridonijeti da to postane stvarnost za pojedince, skupine, narode i cijeli ljudski rod jedino ako se bude koristio u svjetlu jasnih i zdravih etičkih načela, osobito kreposti solidarnosti. To će biti korisno za sve jer "znamo danas bolje nego jučer da nećemo nikada biti sretni i u miru jedni bez drugih, a još manje ako smo jedni protiv drugih."¹³ To će biti izraz one duhovnosti zajedništva koja u sebi uključuje "sposobnost da se vidi poglavito ono što je pozitivno u drugome, da se to prihvati i vrednuje kao Božji dar: 'dar za mene', a ne samo dar bratu koji ga je izravno primio. Duhovnost zajedništva konačno znači

znati 'dati prostora' bližnjemu, noseći 'jedni bremena drugih' (Gal 6,2) i odbijajući sebi ljubne napasti koje nas neprestance napadaju."¹⁴

6. Širenje Interneta pokreće brojna druga etička pitanja kao što su pravo na tajnost, sigurnost i povjerljivost podataka, pravo na intelektualno vlasništvo i autorska prava, zatim pitanja pornografije, web stranicâ koje potiču mržnju, širenje glasina i kleveta pod krinkom vijesti i mnoga druga. Ukratko ćemo govoriti o nekim od navedenih pitanja koja zahtijevaju stalnu analizu i raspravu svih uključenih subjekata.

Ipak, Internet nećemo promatrati samo kao izvor problemâ, već kao izvor dobrobiti za ljudski rod. No te će se dobrobiti u potpunosti ostvariti tek nakon rješenja postojećih problema.

II. O internetu

7. Internet ima brojne izvanredne karakteristike. Označava ga izravnost i neposrednost, prisutnost u cijelom svijetu, decentraliziranost, interakcija. Internet se može beskonačno širiti u pogledu sadržaja, fleksibilan je i vrlo prilagodljiv. Internet omogućuje ravnopravnost, u smislu da svatko, uz pomoć potrebne opreme i skromnog tehničkog znanja, može biti djelatno prisutan i ući u cyberspace, prenositi svijetu svoju poruku i očekivati da ga se čuje. Omogućuje pojedincu anonimnost, igru uloga, maštanje i ulaženje u zajednicu i dioništvo s drugima. Prema ukusima korisnika u potpuno se jednakoj mjeri nudi djelatno sudjelovanje i pasivna zadubljenost u "narcisoidni i u sebe zatvoren svijet s gotovo narkotičkim učincima."¹⁵ Može poslužiti da prekine osamu pojedinaca i skupina ili da je produbi.

8. Tehnološka konfiguracija Interneta usko je vezana uz njegove etičke vidike: ljudi ga koriste u skladu s načinom na koji je konfiguriran i oblikuju ga kroz prilagodbu toj vrsti primjene. Taj "novi" sustav datira iz 60-ih godina, odnosno godina hladnog rata, kada se nastojalo spriječiti nuklearni napad stvaranjem decentralizirane mreže računala koja su sadržavala važne podatke. Decentralizacija je bila ključ toga sustava, jer na taj način, bar se tako mislilo, gubitak jednog računala ili čak više računala nije automatski značio i gubitak svih podataka.

Idealistička vizija slobodne razmjene informacija i zamisli odigrala je pozitivnu ulogu u razvoju Interneta. Ipak, njegova decentralizirana konfiguracija jednako kao i decentralizirani oblik World Wide Web (WWW) mreže kasnih 80-ih također su se pokazali srodni zamisli koja se protivila svemu što je imalo okus legitimnog uređenja i javne odgovornosti. Tako je za Internet postao karakterističan pretjerani individualizam. To je, govorilo se, novo kraljevstvo, čudesni cyberspace, gdje je dopušten svaki oblik izražavanja i gdje je jedini zakon potpuna individualna sloboda da se čini što se hoće. Naravno, to je značilo da bi jedina zajednica, čija se prava i interesi u tome virtualnom svijetu uistinu priznaju, bila zajednica radikalnih libertarijanaca (pristaša načela slobodne volje, op. pr.). I danas je u nekim krugovima ostao utjecajan taj način razmišljanja, poduprt tipičnim libertarijanskim tvrdnjama koje se također iznose u obrani pornografije i općenito nasilja u medijima.¹⁶

Premda radikalni individualisti i poduzetnici očito predstavljaju dvije različite skupine, postoji neka bliskost interesa između onih koji žele da Internet bude mjesto svakovrsnog izražavanja, bez obzira koliko ono bilo izopačeno ili štetno i onih koji žele da Internet bude prijenosnik nesmetanog tržišnog djelovanja prema neoliberalnom modelu "koji profit i tržišne zakone promatra kao apsolutne parametre na štetu dostojanstva i poštivanja osobe i naroda."¹⁷

9. Vrtoglavi razvoj informatičke tehnologije povlaštenim je pojedincima i skupinama u ogromnoj mjeri povećao mogućnosti komunikacije. Internet može pomoći ljudima da se odgovorno koriste slobodom i demokracijom i prošire spektar dostupnih mogućnosti na različitim područjima života kao i kulturalne i odgojne obzore te uklone podjele i promiču ljudski razvoj na mnogovrsne načine. "Slobodni optičaj slika i riječi na globalnoj razini mijenja ne samo političke i gospodarske odnose među narodima nego čak i samo shvaćanje svijeta. Ta pojava pruža do sada nezamislive mogućnosti."¹⁸ Kada je utemeljen na zajedničkim vrijednostima, ukorijenjenim u naravi osobe, dijalog među kulturama što ga omogućuju Internet i ostala društvena obavijesna sredstva može biti "povlašteno sredstvo za izgradnju civilizacije ljubavi."¹⁹

No, to nije sve. "Ipak, premda protuslovno, upravo snage koje vode boljem saobraćanju mogu povećati otuđenje i egocentrizam."²⁰ Internet može ujediniti osobe, ali ih može i podijeliti, bilo kao pojedince bilo kao međusobno nepovjerljive skupine podijeljene ideologijom, politikama, posjedovanjima, rasom, etničkom pripadnošću, generacijskim jazom, čak i religijom. Već je bio korišten na agresivne načine, gotovo kao ratno oružje te se već govori o opasnosti što je predstavlja "cyber-terorizam." Bila bi gorka ironija da se to obavijesno sredstvo, s takvim mogućnostima uzajamnog zbližavanja ljudi, okrene svojoj prvobitnoj svrsi iz doba hladnog rata i postane poprište međunarodnog sukoba.

III. Neki razlozi za zabrinutost

10. U svemu što smo do sada govorili kriju se brojne zabrinutosti vezane uz Internet. Jednu od najvećih predstavlja ono što se danas naziva "digital divide", oblik diskriminacije koji dijeli bogate od siromašnih, kako među narodima tako i unutar njih samih, na temelju pristupa odnosno nemogućnosti pristupa toj novoj informatičkoj tehnologiji. U tom smislu riječ je o suvremenoj verziji staroga jaza između "informacijama bogatih" i "informacijama siromašnih."

Izraz "digital divide" ukazuje na činjenicu da pojedinci, skupine i narodi moraju imati pristup toj novoj tehnologiji kako bi mogli imati udjela u blagodatima koje obećavaju globalizacija i razvoj te kako ne bi dalje zaostajali. Neophodno je zajamčiti da "jaz koji korisnike novih obavijesnih i izražajnih sredstava odvaja od onih koji nemaju prilike njima se služiti, neće postati još jedan nesavladivi razlog nepravde i diskriminacije."²¹

Potrebno je iznaći načine da Internet postane dostupan manje naprednim skupinama, izravno ili bar njegovim povezivanjem s manje skupim tradicionalnim obavijesnim sredstvima. Cyberspace bi morao biti izvor informacija i servisa koji će biti dostupni svima besplatno i na čitavom nizu jezika. Javne su ustanove posebno odgovorne za stvaranje i očuvanje takvih internet stranica.

Dok globalna ekonomija uzima sve više maha Crkva se djelatno zalaže da "u tome procesu izađe kao pobjednik cijelo čovječanstvo a ne samo imućna elita koja kontrolira znanost, tehnologiju, komunikaciju i prirodna bogatstva planeta." Time se želi reći kako Crkva želi "globalizaciju koja će biti u službi cijeloj osobi i svim ljudima."²²

U vezi s tim nužno je imati na umu da uzroci i posljedice te podjele nisu samo ekonomske već i tehničke, društvene i kulturalne. Tako, primjerice, postoji određena "podjela" u radu s Internetom na štetu žena te se i ta podjela, također, mora ukloniti.

11. Posebno smo zabrinuti zbog kulturalnih dosega onoga što se sada događa. Naime, kao moćna sredstva procesa globalizacije nova informatička tehnologija i Internet prenose i pridonose usađivanju sveukupnosti kulturalnih vrijednosti – načina razmišljanja o društvenim odnosima, obitelji, religiji i ljudskom životu – čija novost i privlačnost mogu predstavljati prijetnju i zatrti tradicionalne kulture.

Nema sumnje da su dijalog među kulturama i njihovo uzajamno obogaćivanje vrlo poželjni. Zaista “dijalog među kulturama posebno je nužan danas zbog utjecaja novih tehnoloških komunikacija na živote pojedinaca i naroda.”²³ Ipak, taj dijalog mora biti dvosmjernan. Kulture imaju što naučiti jedna od druge, međutim kada jedna kultura drugoj nameće vlastiti pogled na svijet, vrijednosti i čak jezik, to nije dijalog već kulturalni imperijalizam.

Posebno je ozbiljan problem kada prevladavajuća kultura prenosi lažne vrijednosti koje proturječe istinskom dobru osoba i skupina. Kako stvari stoje, Internet, zajedno s ostalim društvenim obavijesnim sredstvima, prenosi poruke u kojima su sadržane vrijednosti vlastite zapadnoj svjetovnoj kulturi, pojedincima i društvima koja ih u većini slučajeva nisu spremna pravo procijeniti i s njima se uhvatiti u koštac. To dovodi do ozbiljnih problema, primjerice na području braka i obitelji, koji bilježe “rasprostranjenu i korjenitu krizu”²⁴ u mnogim dijelovima svijeta.

U tim okolnostima imperativ predstavljaju kulturna osjetljivost i poštivanje tuđih vrijednosti i uvjerenja. Dijalog među kulturama koji “štiti osebnost kultura kao povijesnih i stvaralačkih izraza koji proizlaze iz izvornoga jedinstva ljudske obitelji i podupire uzajamno razumijevanje i zajedništvo među njima”²⁵ nužan je za izgrađivanje i očuvanje osjećaja solidarnosti među narodima.

12. Jednako je tako složeno pitanje slobode izražavanja na Internetu koje također pobuđuje cijeli niz zabrinutosti.

Snažno podupiremo slobodu izražavanja i slobodnu razmjenu ideja. Sloboda traženja i spoznaje istine je temeljno ljudsko pravo²⁶, a sloboda izražavanja temeljni kamen demokracije. “Sve to također zahtijeva da čovjek, poštujući moralni red i opću korist, može slobodno izražavati istinu, očitovati i širiti svoje mišljenje... i biti po istini obaviješten o događajima javnog života.”²⁷ A javno mišljenje, kao “osobina i značajka ljudske naravi”, apsolutno zahtijeva “slobodu izražavanja vlastitih osjećaja i misli.”²⁸

U svjetlu tih zahtjeva općeg dobra ne odobravamo pokušaje javnih vlasti da sprječavaju pristup informacijama na Internetu ili ostalim društvenim obavijesnim sredstvima doživljavajući ih kao opasnost ili prijetnju, da manipuliraju javnim mišljenjem putem propagande i širenja dezinformacija ili da onemogućavaju legitimnu slobodu izražavanja i mišljenja. Autoritarni režimi u tom pogledu čine najteža kršenja, ali problem postoji i u liberalnim demokracijama, gdje pristup društvenim obavijesnim sredstvima u svrhu političkog djelovanja često ovisi o bogatstvu i gdje političari i njihovi savjetnici krše istinitost i poštenje klevećući protivnike i prikazujući probleme beznačajnim.

13. U tom novom ozračju, kako je često isticano, novinarstvo prolazi kroz duboke promjene. Spoj nove tehnologije i globalizacije “povećao je moć medija, ali ih je ujedno učinio podložnijim ideološkim i tržišnim pritiscima”²⁹, a isto vrijedi i za novinarstvo.

Internet je vrlo učinkovito sredstvo za brzi prijenos vijesti i informacija ljudima.

Ipak, ekonomski duh natjecateljstva i danonoćna prisutnost on-line novinarstva pridonose također senzacionalizmu i širenju glasina, stapanju vijesti, promidžbenih poruka i zabavnih sadržaja, i, bar prividnom, smanjenju ozbiljnih kronika i komentara. Istinsko novinarstvo prijeko je potrebno za opće dobro naroda i međunarodne zajednice, a probleme koji su se očitovali u radu s internet novinarstvom trebaju brzo riješiti sami novinari.

Za mnoge je problem silna količina informacija na Internetu, od kojih većina nije provjerena te se ne zna jesu li uopće točne. No, zabrinuti smo i zbog činjenice da korisnici Interneta koriste tehnološku mogućnost tog medija da stvara vijesti "po narudžbi" jednostavno kako bi podigli elektronske ograde prema nepoznatim idejama. To bi bilo nezdravo u pluralističkom svijetu u kojem ljudi moraju rasti u uzajamnom razumijevanju. Premda korisnici Interneta imaju obvezu biti selektivni i samodisciplinirani, to ih ipak ne smije odvesti u drugu krajnost, naime da se zatvore prema drugima. Pored toga potrebno je stalno proučavati utjecaje medija na psihološki razvoj i zdravlje, uključujući mogućnost da dugotrajnija zadubljenost u virtualni svijet za nekoga bude štetna. "Tehnologija sve više omogućuje ljudima skupljati informacija, i servise koji se stvaraju samo za njih. U tome ima stvarnih prednosti, ali se postavlja neizbježno pitanje: hoće li buduća publika biti sastavljena od mnoštva osoba koje slušaju samo jednu?... Što bi u takvom svijetu bila solidarnost, a što ljubav?"³⁰

14. Osim pitanja vezanih uz slobodu izražavanja, potpunost i točnost vijesti, sama razmjena ideja i informacija također pobuđuje drugi niz zabrinutosti koji proistječu iz libertarijanizma. Ideologija radikalnog libertarijanizma ujedno je i pogrešna i štetna, u prvom redu u pogledu slobodnog izražavanja u službi istine. Pogreška se sastoji u tome da se sloboda uzdiže "te se od nje tvori apsolut koji bi bio izvor vrijednosti... Ali na taj način iščezava neophodan zahtjev istine, u korist kriterija iskrenosti, autentičnosti, 'sklada sa samim sobom.'"³¹ U tom načinu razmišljanja nema mjesta istinskom zajedništvu, općem dobru i solidarnosti.

IV. Preporuke i zaključak

15. Kao što smo vidjeli, krepost solidarnosti mjerilo je za određivanje korisnosti služenja Interneta općem dobru. Upravo se kroz prizmu općeg dobra promatra etičko pitanje: "Primjenjuju li se društvena obavijesna sredstva za dobro ili za zlo?"³²

Mnogi pojedinci i skupine snose zajedničku odgovornost na tome području, primjerice multinacionalne korporacije o kojima smo ranije govorili. Svi su korisnici Interneta dužni koristiti ga znalački i disciplinirano u moralno ispravne svrhe. Roditelji bi morali voditi i nadzirati na koji način njihova djeca koriste Internet.³³ Škole i ostale ustanove i odgojni planovi morali bi poučavati razboritom korištenju Interneta kao dio cjelokupnog medijskog obrazovanja, koje ne uključuje samo obrazovanje u tehničkim znanjima – "internet početnicu" i tome slično – već i osposobljavanje za znalačko i mudro vrednovanje sadržaja. Oni čije odluke i djelovanja pridonose stvaranju internet strukture i njegovih sadržaja imaju dužnost provoditi solidarnost u služenju općem dobru.

16. Trebalo bi izbjegavati cenzuru a priori od strane vlada. "Stoga se cenzura smije primijeniti jedino u krajnjim slučajevima."³⁴ Internet je kao i ostala društvena obavijesna sredstva podložan opravdanim zakonima protiv izraza mržnje, klevetanja, obmana, dječje pornografije i pornografije općenito kao i ostalih njihovih povreda. Kriminalno vladanje u ostalim sredinama kriminalno je i u virtualnom svijetu te je dužnost i pravo građanskih vlasti te zakone primjenjivati. Možda će biti neophodno donijeti i nove uredbe protiv posebnih kaznenih djela na Internetu poput širenja virusa, krađa osobnih podataka pohranjenih na tvrdom disku i slično.

Donošenje propisa o Internetu je poželjno, a na načelnoj razini najbolje se držati postojećih normi. "Rješenje problemâ koji nastaju iz te nesređene komercijalizacije i privatizacije nije u

državnom nadzoru sredstava priopćavanja, nego u obuhvatnijem uređenju koje odgovara normama javne službe kao i u većoj odgovornosti.”³⁵ Industrijski etički kodeksi, ako ih se uzme ozbiljno, mogu odigrati korisnu ulogu. U njihovu formuliranju i njihovu primjenu uključeni su predstavnici javnosti i, osim što pružaju pozitivni poticaj odgovornim komunikatorima, određuju primjerene kazne za kršenje propisa, uključujući javnu cenzuru³⁶. Okolnosti ponekad mogu zahtijevati intervenciju države: primjerice osnivanje nadzornih odbora za obavijesna sredstva koji će predstavljati sve sektore javnog mišljenja u društvu.³⁷

17. Multinacionalni karakter i sposobnost povezivanja kojima se Internet odlikuje kao i njegova uloga u globalizaciji zahtijevaju međunarodnu suradnju za određivanje standardâ i utvrđivanje mehanizama upravljenih promicanju i zaštiti međunarodnog općeg dobra.³⁸ U pogledu tehnologije društvenih obavijesnih sredstava, kao i mnogo čega drugog, “potrebna je jednakost na međunarodnoj razini.”³⁹ Neophodno je odlučno djelovanje na javnom i privatnom području kako bi se uklonio eventualni “digital divide.”

Mnoga teška pitanja vezana uz Internet zahtijevaju međunarodnu suglasnost: primjerice, kako zajamčiti privatnost pojedinaca i skupina koji se pridržavaju zakona a da se pritom u radu ne spriječe službene osobe zadužene za provođenje zakona i jamčenje sigurnosti u nadgledanju kriminalaca i terorista? Kako zaštititi autorsko pravo i pravo na intelektualno vlasništvo bez ograničavanja pristupa materijalima koji nisu podložni autorskim pravima i kako uopće definirati sam pojam nepodložnosti autorskom pravu? Kako urediti i čuvati bezbroj informacija pohranjenih na Internetu koje su besplatno dostupne svim korisnicima na različitim jezicima? Kako zaštititi prava žena u pogledu pristupa Internetu kao i ostalih vidika nove informatičke tehnologije? Posebno pitanje kako ukloniti “digital divide” između bogatih informacijama i siromašnih informacijama zahtijeva ozbiljnu pozornost prema njegovim tehničkim, odgojnim i kulturalnim vidicima.

Danas postoji “rastući osjećaj međunarodne solidarnosti” koji osobito sustavu Ujedinjenih naroda pruža “jedinstvenu mogućnost da pridonese globalizaciji solidarnosti služeći kao susretnište za države i građansko društvo i kao stjecište različitih interesa i različitih potreba... Suradnja između međunarodnih agencija i nevladinih organizacija pomoći će da se zajamči da se legitimni interesi država i različitih skupina unutar njih neće zahtijevati ili braniti na štetu interesa ili prava drugih naroda, osobito onih koji su u nepovoljnijem položaju.”⁴⁰ U tome pogledu želimo da Svjetski summit informatičkog društva, koji će se održati 2003., pruži pozitivni prinos raspravi o tim pitanjima.

18. Kao što smo ranije istaknuli, dokument koji je priložen ovome pod naslovom “Crkva i Internet”, posebno progovara o tomu kako Crkva koristi Internet te ulazi Interneta u životu Crkve. Želimo istaknuti kako bi Katolička crkva, zajedno s ostalim vjerskim tijelima, trebala biti djelatno prisutna na Internetu i sudjelovati u javnoj raspravi o njegovu razvoju. “Crkva sebi ne svojata pravo da nameće te odluke i te izbore, nego nastoji pružiti stvarnu pomoć iznoseći etičke i moralne kriterije koji vrijede za to područje, kriterije koje nalazimo i u ljudskim i u kršćanskim vrijednostima.”⁴¹

Internet može pružiti dragocjeni prinos ljudskom životu. Može promicati napredak i mir, intelektualni i estetski razvoj, uzajamno razumijevanje među ljudima i narodima na globalnoj razini.

Može također pomoći muškarcima i ženama u njihovu pradavnom traženju da spoznaju same sebe. U svakom dobu, uključujući i ovo naše, ljudi postavljaju ista temeljna pitanja: “Tko sam ja? Odakle dolazim? Kamo idem? Zašto ima zla? Što nam ostaje nakon ovoga života?”⁴² Crkva ne može propustiti da ponudi svoje odgovore, već može – i mora – proglašavati svijetu odgovore koje je primila. Danas, kao i uvijek, pruža jedinstveni odgovor koji u potpunosti

zadovoljava najdublja pitanja o životu – Isusa Krista, koji “potpuno otkriva i čovjeka njemu samome te mu objavljuje uzvišenost njegova poziva.”⁴³ Kao i sam suvremeni svijet tako je i svijet društvenih obavijesnih sredstava, uključujući Internet, prisutan – na nesavršen način ali ipak stvarno – u granicama Kraljevstva Božjeg i stavljen u službu riječi spasenja. Ipak “iščekivanje nove zemlje nipošto ne smije oslabiti, nego dapače razbuditi u nama brigu za izgradnjom ove zemlje gdje raste ono Tijelo nove ljudske obitelji, koje već može pružiti neku sliku novog svijeta.”⁴⁴

Vatikan, 22. veljače 2002.,
blagdan Katedre sv. Petra.

John P. Foley
Predsjednik

Pierfranco Pastore
Tajnik

Bilješke

- ¹ Papinsko vijeće za društvena obavijesna sredstva, Pastoralna uputa *Aetatis Novae* o društvenoj komunikaciji dvadeset godina nakon *Communio et progressio*, 4.
- ² Papinsko vijeće za društvena obavijesna sredstva, *Crkva i Internet*.
- ³ Usp. Papinsko vijeće za društvena obavijesna sredstva, *Etika u obavijesnim sredstvima*, 5.
- ⁴ *Isto*, 21.
- ⁵ Drugi vatikanski koncil, *Gaudium et spes*, 26; usp. Katekizam Katoličke Crkve, 1906.
- ⁶ Ivan Pavao II., *Sollicitudo rei socialis*, 38.
- ⁷ Ivan Pavao II., *Govor Papinskoj akademiji za društvene znanosti*, br. 2, 27. travnja 2001.
- ⁸ Ivan Pavao II., *Posinodalna apostolska pobudnica Crkva u Americi*, 20.
- ⁹ Ivan Pavao II., *Govor Diplomatskom zboru akreditiranom pri Svetoj Stolici*, br. 3, 10. siječnja 2000.
- ¹⁰ *Govor Papinskoj akademiji za društvene znanosti*, br. 2.
- ¹¹ *Isto*, br. 3.
- ¹² Papinsko vijeće za društvena obavijesna sredstva, Pastoralni naputak o sredstvima društvenog priopćavanja *Communio et progressio*, 19.
- ¹³ Ivan Pavao II., *Govor Diplomatskom zboru*, br. 4.
- ¹⁴ Ivan Pavao II., *Apostolsko pismo Novo millennio ineunte*, 43.
- ¹⁵ *Etika u obavijesnim sredstvima*, 2.
- ¹⁶ Papinsko vijeće za društvena obavijesna sredstva, *Pornografija i nasilje u obavijesnim sredstvima: pastoralni odgovor*, 20.
- ¹⁷ *Crkva u Americi*, br. 56.
- ¹⁸ Ivan Pavao II., *Poruka za Svjetski dan mira 2001.*, br. 11.
- ¹⁹ *Isto*, br. 16.
- ²⁰ Ivan Pavao II., *Poruka za 33. Svjetski dan društvenih obavijesnih sredstava*, br. 4, 24. siječnja 1999.
- ²¹ Ivan Pavao II., *Poruka za 31. Svjetski dan društvenih obavijesnih sredstava*, 1997.
- ²² *Govor Papinskoj akademiji za društvene znanosti*, br. 5.
- ²³ Ivan Pavao II., *Poruka za Svjetski dan mira 2001.*, br. 11.
- ²⁴ *Novo millennio ineunte*, 47.
- ²⁵ *Poruka za Svjetski dan mira 2001.*, br. 10.
- ²⁶ Ivan Pavao II., *Stota godina (Centesimus annus)*, 47.
- ²⁷ Drugi vatikanski koncil, *Gaudium et spes*, 59.
- ²⁸ *Communio et progressio*, 25, 26.
- ²⁹ Ivan Pavao II., *Govor u prigodi Jubileja novinara*, br. 2, 4. lipnja 2000.
- ³⁰ *Etika u obavijesnim sredstvima*, 29.
- ³¹ Ivan Pavao II., *Veritatis splendor*, 32.
- ³² *Etika u obavijesnim sredstvima*, 1.
- ³³ Usp. Ivan Pavao II., *Posinodalna apostolska pobudnica Obiteljska zajednica (Familiaris consortio)*, 76.
- ³⁴ *Communio et progressio*, 86.
- ³⁵ *Aetatis Novae*, 5.
- ³⁶ Usp. *Communio et progressio*, 79.
- ³⁷ *Isto*, 88.
- ³⁸ Usp. *Govor Papinskoj akademiji za društvene znanosti*, 2.
- ³⁹ *Etika u obavijesnim sredstvima*, 22.
- ⁴⁰ Ivan Pavao II., *Obraćanje generalnom tajniku Ujedinjenih naroda i Administrativnom uredu za koordinaciju UN-a*, br. 2 i 3, 7. travnja 2000.
- ⁴¹ *Aetatis Novae*, 12.
- ⁴² Ivan Pavao II., *Enciklika Fides et ratio*, 1.
- ⁴³ *Gaudium et spes*, 22.
- ⁴⁴ *Isto*, 39.